

Beköszöntő

Európában a szabadság fogalmának kialakulásában döntő szerepet játszott a kereszténység. A „keresztény szabadság” Lutherig vagy akár Szent Ágostonig visszavezethető fogalma a közelmúltban a magyar közéletben is felbukkant, 2019 nyarán, Orbán Viktor miniszterelnök tusnádfürdői beszéde nyomán. Az emberi jogok konstrukciójának megalkotását azonban legtöbbször mégis a felvilágosodás vívmányaként fogalmazzuk meg, a kereszténység eszméiben az egyén szabadságát korlátozó szellemi áramlatot és társadalomszervező erőt látva. Kérdés, hogy az egyéni szabadság és a közösség érdekei, a „liberális szabadság” és a „keresztény szabadság” valóban ellentétpárok-e, ahogyan a közéleti vitákban gyakran megjelennek.

Az európai alkotmány 2004-es vitájában az Európai Unió úgy döntött, hogy a kereszténységre való utalást nem szerepelteti a dokumentum preambulumban, és a hasonló utalás a magyar Alaptörvényben 2011 után is hangos európai vitákat generált. Ugyanakkor 2015-ben az Emberi Jogok Európai Bírósága a *SAS v. France* ügyben az európai együttélés (*living together*) normáit más alapjogok, akár a muszlimok vallásszabadságának korlátozását is alátámasztó szempontnak tekintette, 2019-ben Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke pedig „az európai életforma védelméért” felelős biztosi portfóliót hozott létre. A keresztény értékrend képviselője pedig aligha maradhat ki az „európai életforma” elemeinek elképzelt katalógusából. Kérdés azonban, hogy ma a kereszténység az európai életforma hangsúlyos részét képezi-e, és ha igen, milyen (vallási, politikai vagy kulturális) szempontból.

Az „együttélés normáit” számos tekintetben a keresztény kultúra határozza meg, a keresztény értékrend képviselője pedig aligha maradhat ki az „európai életforma” elemeinek elképzelt katalógusából. Mindenesetre a portfólió elnevezését a felhördülés hatására rögtön módosítani kellett „az európai életforma népszerűsítéséért”-re. A posztot betöltő biztos nyilatkozatai pedig felvetnek kérdéseket abban a tekintetben, hogy mennyire tekinti a kereszténységet ezen életforma integráns részének.

Egyes teoretikusok megállapítása szerint az emberi jogok alapvetései, az ember egyenlő méltóságának elismerése nem a felvilágosodás eszméiben, hanem a kereszténységben, illetve a jézusi tanításokban gyökereznek. A nemzetközi szakirodalomban a közelmúltban számos alpmű is megjelent, amely az emberi jogok megalapozását a keresztény tanokban találja meg.¹ Larry Siedentop szerint az emberi jogok, az individuum mint érték eszméje a kereszténységből fakadt, és nem véletlen, hogy tisztelete csak abban a nyugati világban terjedt

1 Michael J. Perry: *Toward a Theory of Human Rights: Religion, Law, Courts*. Cambridge, Cambridge University Press, 2006.

el, amely hagyományosan keresztény.² A deklaráltan ateista Ronald Dworkin utolsó, posztumusz megjelent könyvében azon gondolatát fejtette ki, miszerint lehetséges vallásosság istenhit nélkül is, a vallásos meggyőződés alapértékeinek elfogadása független attól, mit gondolunk Istenről,³ és – tehetjük hozzá – függetlenül attól, mit gondolunk e felfogásokról, megállapíthatjuk, hogy a vallási meggyőződésből fakadó érvelések és a szekuláris érvelések között nem szükségszerű a folyamatos ütközés, sőt a modern szekuláris demokrácia és alapjogi felfogás legtöbbször átfedésben van a keresztény megalapozottságú érvekkel.

Az emberi jogok elméletével kapcsolatos gondolkodás gazdagítása folyóiratunk legfontosabb küldetése. A „kereszténység és emberi jogok” kapcsolatát vizsgáló cikkeket felölelő tematikának az eredeti elképzelések szerint egy lapszámot szenteltünk volna, de a tudós közösség tagjai között öröndetes módon megtapasztalt érdeklődés és abból fakadóan az egyetlen lapszám keretei közé be nem szorítható kéziratmennyiség arra indított minket, hogy – rendhagyó módon – két egymást követő lapszámot (2020/3. és 2020/4.) is a tematikába tartozó tanulmányoknak szenteljünk. Legalább akkora megtiszteltetés volt a lapszámok szerkesztése, mint amekkora örömmel és izgalommal bocsájtjuk most útjukra a megjelent írásokat.

Budapest, 2020. október 12.

Koltay András
rektor, egyetemi tanár,
a tematikus számok vendégszerkesztője

2 Larry Siedentop: *Inventing the Individual: The Origins of Western Liberalism*. London, Allen Lane, 2014.

3 Ronald Dworkin: *Religion without God*. Cambridge, Mass., Harvard University Press, 2013.